

KODEKS WYKROCZEŃ

KOMENTARZ

REDAKCJA NAUKOWA
TADEUSZ BOJARSKI

TADEUSZ BOJARSKI
ANETA MICHALSKA-WARIAS
JOANNA PIÓRKOWSKA-FLIEGER
MACIEJ SZWARCZYK

5. WYDANIE
UZUPEŁNIONE I UAKTUALNIONE

Wolters Kluwer

KODEKS WYKROCZEŃ

KOMENTARZ

REDAKCJA NAUKOWA
TADEUSZ BOJARSKI

TADEUSZ BOJARSKI
ANETA MICHALSKA-WARIAS
JOANNA PIÓRKOWSKA-FLIEGER
MACIEJ SZWARCZYK

5. WYDANIE
UZUPEŁNIONE I UAKTUALNIONE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 22 maja 2015 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne
Agnieszka Zagozda

Łamanie
JustLuk Łukasz Drzewiecki, Justyna Szumieł, Krzysztof Drzewiecki

Projekt graficzny okładki i stron tytułowych
Agnieszka Tchórznicka

Komentarze do poszczególnych części napisali:

Tadeusz Bojarski: Uwagi wprowadzające, art. 1–51, 65–69, 84–93, 119–123

Tadeusz Bojarski, Maciej Szwarczyk: Przepisy wprowadzające

Aneta Michalska-Warias: art. 60¹–63, 94–97, 109–118, 132–139b, 148–166

Joanna Piórkowska-Flieger: art. 52–52b, 63a–64, 70–83, 98–103a, 140–147a

Maciej Szwarczyk: art. 54–58, 104–108, 124–131

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2015

ISBN: 978-83-264-8226-7
5. wydanie uzupełnione i uaktualnione

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Literatura podstawowa	15
Słowo wstępne	19
Uwagi wprowadzające	21

Ustawa
z dnia 20 maja 1971 r.
Kodeks wykroczeń
(tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 482 z późn. zm.)

CZĘŚĆ OGÓLNA	29
ROZDZIAŁ I. Zasady odpowiedzialności	29
Art. 1. Wykroczenie	34
Art. 2. Kolizja ustaw w czasie	47
Art. 2a. Przekształcenie przestępstwa w wykroczenie. Zamiana kary	49
Art. 3. Zasada terytorialności. Zasada podmiotowa i przedmiotowa	51
Art. 4. Czas i miejsce popełnienia wykroczenia	53
Art. 5. Zasada winy w prawie wykroczeń	54
Art. 6. Wykroczenie umyślne i nieumyślne	56
Art. 7. Błąd co do zagrożenia czynu karą (karalności). Błąd co do faktu	60
Art. 8. Wiek sprawcy	62
Art. 9. Zbieg przepisów w prawie wykroczeń. Zbieg wykroczeń	63
Art. 10. Zbieg wykroczenia z przestępstwem	67
Art. 11. Usiłowanie wykroczenia	71
Art. 12. Podżeganie do wykroczenia	73
Art. 13. Pomocnictwo do wykroczenia	75
Art. 14. Odpowiedzialność podżegacza i pomocnika. Zasada indywidualizacji winy ...	76
Art. 15. Obrona konieczna	78
Art. 16. Stan wyższej konieczności	82
Art. 17. Wyłączenie odpowiedzialności sprawcy niepoczytalnego	84
ROZDZIAŁ II. Kary, środki karne i zasady ich wymiaru	87
Art. 18. Kary (zasadnicze)	90
Art. 19. Kara aresztu	91
Art. 20. Kara ograniczenia wolności	93

Art. 21. Świadczenia związane z obowiązkiem pracy	94
Art. 22. Inne obowiązki w ramach kary ograniczenia wolności	97
Art. 23. Zastępcza kara za karę ograniczenia wolności	97
Art. 24. Grzywna	99
Art. 25. Praca społecznie użyteczna za grzywnę. Zastępcza kara aresztu	101
Art. 26. Przeszkody w orzekaniu kary aresztu	103
Art. 27. Uwolnienie od zastępczej kary aresztu	103
Art. 28. Środki karne (kary dodatkowe)	105
Art. 29. Zakaz prowadzenia pojazdów	107
Art. 30. Przepadek przedmiotów	108
Art. 31. Podanie orzeczenia o ukaraniu do publicznej wiadomości	109
Art. 32. Orzekanie nawiązki	110
Art. 33. Ogólne dyrektywy wymiaru kary. Szczególne okoliczności wymiaru kary ...	111
Art. 34. Zasada indywidualizacji wymiaru kary	117
Art. 35. Orzekanie aresztu przy zagrożeniach alternatywnych	118
Art. 36. Orzekanie nagany	118
Art. 37. Chuligański charakter wykroczenia jako podstawa orzekania nawiązki ...	119
Art. 37a. (uchylony).	120
Art. 38. Recydywa wielokrotna	120
Art. 39. Nadzwyczajne złagodzenie kary. Odstąpienie od wymierzenia kary ...	121
ROZDZIAŁ III. Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego	124
Art. 40. (uchylony).	125
Art. 41. Stosowanie środków pozapenalnych	125
ROZDZIAŁ IV. Warunkowe zawieszenie wykonania kary aresztu	127
Art. 42. Warunkowe zawieszenie wykonania kary aresztu	127
Art. 43. Negatywne przesłanki warunkowego zawieszenia wykonania kary aresztu	128
Art. 44. Zarządzenie wykonania kary warunkowo zawieszonyj	129
ROZDZIAŁ V. Przedawnienie orzekania, wykonania kary oraz zatarcie ukarania ..	131
Art. 45. Przedawnienie karalności i wykonania kary	132
Art. 46. Zatarcie ukarania	135
ROZDZIAŁ VI. Wyjaśnienie wyrażeń ustawowych	136
Art. 47. Wyjaśnienie wyrażeń ustawowych. Czyn zabroniony. Przepięstwo i wykroczenie podobne. Osoba najbliŹsza. Instytucja państwowa. Chuligański charakter wykroczenia. Stopień społecznej szkodliwosci czynu. Rzecz ruchoma. Dokument	136
ROZDZIAŁ VII. Stosunek do ustaw szczegolnych	141
Art. 48. Zakres stosowania przepisów części ogólnej	141
CZĘŚĆ SZCZEGÓLNA	143
ROZDZIAŁ VIII. Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	145
Art. 49. Lekceważenie narodu i państwa polskiego	147
Art. 49a. Bezprawne przekroczenie granicy państwowej	150
Art. 50. Nieopuszczenie zbiegowiska publicznego	151
Art. 50a. Posiadanie niebezpiecznych przedmiotów w miejscu publicznym	153
Art. 51. Zakłócenie spokoju lub porządku publicznego	154
Art. 52. Naruszenie przepisów o zgromadzeniach	158

Art. 52a. Nawoływanie do przestępstwa lub pochwalanie przestępstwa	165
Art. 52b. Zużywanie oleju opałowego do celów napędowych	169
Art. 53. (uchylony).	172
Art. 54. Zabronione zachowanie się w miejscach publicznych	172
Art. 55. Kąpiel w miejscu zabronionym	176
Art. 56. Publiczna zbiórka ofiar bez zezwolenia	179
Art. 57. Zbiórka ofiar na uiszczenie grzywny	184
Art. 58. Uprawianie żebractwa	186
Art. 59–60. (uchylone).	189
Art. 60 ¹ . Wykonywanie działalności gospodarczej bez zgłoszenia	189
Art. 60 ² . (uchylony).	212
Art. 60 ³ . Sprzedaż poza miejscem wyznaczonym	212
Art. 61. Przywłaszczenie stanowiska, tytułu, stopnia	215
Art. 62. (uchylony).	223
Art. 63. Bezprawne wykonywanie działalności telekomunikacyjnej	223
Art. 63a. Bezprawne ogłoszenia	230
Art. 63b. Naruszenie przepisów dotyczących reklamy	233
Art. 64. Niewykonanie obowiązku oznakowania obiektu	237
ROZDZIAŁ IX. Wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	240
Art. 65. Wprowadzanie w błąd organu państwowego lub instytucji	240
Art. 66. Wywołanie fałszywego alarmu	243
Art. 66a. Dopuszczenie do zniszczenia, uszkodzenia lub uczynienia niezdatnym do użytku nadajnika lub rejestratora stosowanego w systemie dozoru elektronicznego	245
Art. 67. Uszkodzenie lub bezprawne usunięcie ogłoszenia	246
Art. 68. Bezprawny wyrób pieczęci, godła, znaku	248
Art. 69. Umyślne niszczenie, uszkodzanie, usuwanie znaków	249
ROZDZIAŁ X. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	251
Art. 70. Wykonywanie czynności przez osobę do tego niezdolną	253
Art. 71. Wadliwe wykonanie urządzeń lub uczynienie ich niezdatnymi	262
Art. 72. Niezabezpieczenie wbrew obowiązkowi miejsca niebezpiecznego	265
Art. 73. Niezawiadomienie wbrew obowiązkowi o niebezpieczeństwie	267
Art. 74. Niszczenie, uszkodzanie, usuwanie znaków ostrzegawczych	271
Art. 75. Nieostrożne wystawianie lub wywieszanie przedmiotów	273
Art. 76. Rzucanie przedmiotami w pojazd mechaniczny	275
Art. 77. Niezachowanie ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia	278
Art. 78. Drażnienie lub płoszenie zwierzęcia	281
Art. 79. Zaniechanie wbrew obowiązkowi oświetlenia miejsca publicznego	282
Art. 80. Uszkodzanie wału przeciwpowodziowego	283
Art. 81. Niszczenie lub uszkodzanie urządzeń ochrony brzegów wodnych	286
Art. 82. Niewykonywanie obowiązków przeciwpożarowych	289
Art. 82a. Niedopełnienie obowiązków w razie powstania pożaru	303
Art. 83. Nieostrożne obchodzenie się z materiałami wybuchowymi	307
ROZDZIAŁ XI. Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	311
Art. 84. Nieoznaczenie wbrew obowiązkowi przeszkody w ruchu	315
Art. 85. Samowolne ustawianie, niszczenie, uszkodzanie znaków	317

Art. 85a. Naruszenie przepisów dotyczących sposobu znakowania dróg wewnętrznych	319
Art. 86. Zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym	320
Art. 87. Prowadzenie pojazdu w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka	325
Art. 88. Prowadzenie lub pozostawienie nieoświetlonego pojazdu	329
Art. 89. Dopuszczenie małoletniego do przebywania na drodze publicznej	330
Art. 90. Tamowanie lub utrudnianie ruchu	331
Art. 91. Zanieczyszczenie drogi publicznej	332
Art. 92. Niestosowanie się do znaku, sygnału lub poleceń w ruchu drogowym ...	333
Art. 92a. Niestosowanie się do ograniczenia prędkości określonego ustawą lub znakiem drogowym	335
Art. 93. Nieudzielenie pomocy ofierze wypadku	337
Art. 94. Prowadzenie pojazdu bez uprawnienia	338
Art. 95. Prowadzenie pojazdu bez wymaganych dokumentów	358
Art. 95a. Posługiwanie się dowodem rejestracyjnym z nieprawdziwymi danymi ...	360
Art. 96. Dopuszczenie do prowadzenia pojazdu osoby do tego niezdolnej	366
Art. 96a. Nieuprawnione oznakowanie pojazdu jako uprzywilejowanego	376
Art. 96b. Posługiwanie się kartą parkingową bez uprawnienia	380
Art. 97. Naruszenie przepisów o bezpieczeństwie lub porządku ruchu	383
Art. 98. Niezachowanie ostrożności przy korzystaniu z dróg wewnętrznych	386
Art. 99. Naruszenie stanu fizycznego drogi publicznej	391
Art. 100. Uszkodzenie drogi publicznej	395
Art. 101. Nieoczyszczenie drogi wbrew obowiązkowi	398
Art. 102. Niezachowanie należytego stanu zjazdu z drogi	401
Art. 103. Uchylenie się od obowiązku świadczeń w celu utrzymania drogi w należyłym stanie	402
Art. 103a. (uchylony).	405
ROZDZIAŁ XII. Wykroczenia przeciwko osobie	406
Art. 104. Skłanianie do żebractwa	408
Art. 105. Naruszenie obowiązków rodzicielskich lub opiekuńczych	412
Art. 106. Dopuszczenie do przebywania małoletniego w okolicznościach niebezpiecznych	416
Art. 107. Złośliwe niepokojenie drugiego człowieka	418
Art. 108. Szczucie psem człowieka	421
ROZDZIAŁ XIII. Wykroczenia przeciwko zdrowiu	424
Art. 109. Zanieczyszczenie wody	425
Art. 110. Zatrudnienie chorego przy niedozwolonych pracach	431
Art. 111. Niezachowanie należytego stanu sanitarnego	437
Art. 112. (uchylony).	440
Art. 113. Niezachowanie należytej czystości przy świadczeniu usług	440
Art. 114. Odmowa udzielenia wyjaśnień organowi służby zdrowia	443
Art. 115. Niepoddanie się obowiązkowi szczepienia lub badania	447
Art. 116. Nieprzestrzeganie nakazów lub zakazów o zapobieganiu chorobom ...	453
Art. 117. Niespełnianie obowiązków w zakresie utrzymania czystości i porządku ...	460
Art. 118. Ubój zwierzęcia bez zezwolenia lub wbrew warunkom zezwolenia ...	467
ROZDZIAŁ XIV. Wykroczenia przeciwko mieniu	474
Art. 119. Kradzież lub przywłaszczenie	476

Art. 120. Kradzież leśna	480
Art. 121. Szalbierstwo	483
Art. 122. Paserstwo	485
Art. 123. Kradzież ogrodowa	487
Art. 124. Niszczenie lub uszkodzenie cudzej rzeczy	489
Art. 125. Niezawiadomienie w terminie o znalezieniu cudzej rzeczy	494
Art. 126. Kradzież, przywłaszczenie, niszczenie cudzej rzeczy niemajątkowej ...	497
Art. 127. Samowolne użycie cudzej rzeczy	499
Art. 128. Urządzanie gry hazardowej	501
Art. 129. Wyrób, posiadanie, nabywanie, dostarczanie wytrychów	505
Art. 130. Wyłączenie stosowania niektórych przepisów kodeksu wykroczeń w szczególnych okolicznościach	507
Art. 131. Odpowiedzialność za wykroczenia popełnione za granicą	511
ROZDZIAŁ XV . Wykroczenia przeciwko interesom konsumentów	513
Art. 132. (uchylony).	514
Art. 133. Spekulacja biletami	514
Art. 134. Oszustwo gospodarcze	517
Art. 135. Ukrywanie towaru	522
Art. 136. Usuwanie oznaczeń z towarów	526
Art. 137. Zaniechanie uwidocznienia ceny	529
Art. 138. Nieprzestrzeganie zasad wynagrodzeń za usługę. Odmowa świadczenia usługi	532
Art. 138a. (uchylony).	535
Art. 138b. Niestosowanie się do orzeczenia sądu w przedmiocie stosowania warunków umów	535
Art. 138c. Naruszenie warunków kredytu konsumenckiego	540
Art. 138d. Brak uprawnień przewodnika górskiego	552
Art. 139. (uchylony).	557
Art. 139a. Naruszenia ustawy o timeshare	557
Art. 139b. Nieudzielenie konsumentowi wymaganych informacji	566
ROZDZIAŁ XVI. Wykroczenia przeciwko obyczajności publicznej	571
Art. 140. Nieobyczajny wybrzyk	572
Art. 141. Nieobyczajne ogłoszenie, napis, rysunek	576
Art. 142. Proponowanie czynu nierządnego z chęci korzyści majątkowej	579
ROZDZIAŁ XVII. Wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego	581
Art. 143. Utrudnianie lub uniemożliwianie korzystania z urządzeń użytku publicznego	582
Art. 144. Niszczenie, uszkodzenie roślinności, trawników lub zieleńca	584
Art. 145. Zaśmiecanie miejsc publicznych	588
ROZDZIAŁ XVIII. Wykroczenia przeciwko obowiązkowi ewidencji	590
Art. 146. Zaniechanie zgłoszenia w terminie urodzenia lub zgonu	591
Art. 147. (uchylony).	594
Art. 147a. Prowadzenie zakładu opieki zdrowotnej lub zakładu leczniczego dla zwierząt bez zgłoszenia	594
ROZDZIAŁ XIX. Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe	599
Art. 148. Szkodnictwo leśne	600
Art. 149. Paserstwo leśne	606

Art. 150. Szkodnictwo ogrodowe	608
Art. 151. Wypas zwierząt na cudzym gruncie	611
Art. 152. Niszczenie kosodrzewiny	618
Art. 153. Drobne szkodnictwo leśne	621
Art. 154. Nieuprawnione kopalnictwo na cudzym gruncie leśnym lub polnym ...	625
Art. 155. Niszczenie lub uszkodzenie urządzeń melioracyjnych	628
Art. 156. Niszczenie zasiewów, sadzonek lub traw	630
Art. 157. Nieopuszczenie wbrew żądaniu cudzego terenu	632
Art. 158. Wyrąb drzewa w lesie niezgodnie z warunkami	634
Art. 159. Niedopełnienie obowiązku ochrony lasu przed szkodnikami	637
Art. 160. Bezprawna zamiana lasu na uprawę rolną	640
Art. 161. Nieuprawniony wjazd pojazdem do lasu	642
Art. 162. Zanieczyszczanie lasu	646
Art. 163. Niszczenie grzybów w lesie	650
Art. 164. Wybieranie piskląt, niszczenie gniazd, lęgówisk	652
Art. 165. Płoszenie, ściganie, zabijanie zwierząt	655
Art. 166. Puszczenie psa luzem w lesie	657

Ustawa

z dnia 20 maja 1971 r.

Przepisy wprowadzające kodeks wykroczeń

(Dz. U. Nr 12, poz. 115 z późn. zm.)

ROZDZIAŁ I. Przepisy ogólne	662
Art. I. Wejście w życie kodeksu wykroczeń	662
Art. II. Derogacja	662
Art. III. Stosowanie przepisów kodeksu wykroczeń	663
Art. IV. Akty prawne poprzednio obowiązujące – uchylenie	663
Art. V. (uchylony).	663
ROZDZIAŁ II. Zmiany w przepisach obowiązujących	665
Art. VI. Uchylenie przepisów	665
Art. VII. Przepisy tracące moc w zakresie unormowanym w kodeksie wykroczeń	669
Art. VIII. Zmiany w przepisach	670
ROZDZIAŁ III. Przepisy przejściowe i końcowe	672
Art. IX. Stosowanie kar przewidzianych w kodeksie wykroczeń	672
Art. X. Uchylenie kary aresztu	672
Art. XI. Stosowanie kar dodatkowych przewidzianych w kodeksie wykroczeń ...	673
Art. XII. Pierwszeństwo stosowania nowej ustawy	674
Art. XIII. Zmiana kwalifikacji prawnej czynów popełnionych przed wejściem w życie kodeksu wykroczeń	674
Art. XIV. Niewykonanie kar i ich zamiana	674
Art. XV. Wyłączenie stosowania kodeksu wykroczeń	675
Art. XVI. Zakłady, w których ma być wykonywana kara aresztu	676
Art. XVII. Wejście w życie ustawy	676
Skorowidz	677

Wykaz skrótów

1. Akty normatywne

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k. z 1932 r. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 60, poz. 571) – nieobowiązujące
- k.k. z 1969 r. – ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94 z późn. zm.) – nieobowiązująca
- k.k.s. – ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.)
- k.k.w. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 267 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.p.k. z 1928 r. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1950 r. Nr 40, poz. 364 z późn. zm.) – nieobowiązujące
- k.p.w. – ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 395 z późn. zm.)
- k.p.w. z 1971 r. – dawny kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, tj. ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 12, poz. 116 z późn. zm.) – nieobowiązująca
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 583)
- k.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 482 z późn. zm.)
- p.a.s.c. – ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. poz. 1741 z późn. zm.)
- p.g.g. – ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 196)

- p.r.d. – ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1137 z późn. zm.)
- pr. bud. – ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1409 z późn. zm.)
- pr. łow. – ustawa z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1226 z późn. zm.)
- pr. tel. – ustawa z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 243 z późn. zm.)
- pr. wod. – ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 469)
- pr. wykry. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Prawo o wykroczeniach (Dz. U. Nr 60, poz. 572 z późn. zm.) – nieobowiązujące
- pr. zgr. – ustawa z dnia 5 lipca 1990 r. – Prawo o zgromadzeniach (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 397 z późn. zm.)
- u.b.o.o. – ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz. U. Nr 208, poz. 1240 z późn. zm.)
- u.b.ż.ż. – ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 594)
- u.d.p. – ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 460)
- u.g.n. – ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 518 z późn. zm.)
- u.i.c.t.u. – ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o informowaniu o cenach towarów i usług (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 633)
- u.k.k. – ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1497 z późn. zm.)
- u.k.p. – ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 155 z późn. zm.)
- u.l. – ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1153 z późn. zm.)
- u.o.g.r.l. – ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1205 z późn. zm.)
- u.o.p. – ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.)
- u.p.k. – ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. poz. 827)
- u.p.c.g. – ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1399 z późn. zm.)
- u.p.e.a. – ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1619 z późn. zm.)
- u.p.n. – ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 382 z późn. zm.)
- u.s.d.g. – ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.)
- ustawa o VAT – ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054 z późn. zm.)
- u.u.t. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 196 z późn. zm.)
- u.w.t. – ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 z późn. zm.)
- u.z.l.z. – ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o zakładach leczniczych dla zwierząt (Dz. U. z 2004 r. Nr 11, poz. 95 z późn. zm.)

- u.z.z.z. – ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 947 z późn. zm.)

2. Czasopisma

- An. UMCS – Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
 Biul.Pr.Kar. – Biuletyn Prawa Karnego
 CzPKiNP – Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
 GP – Gazeta Prawnicza
 GS – Gazeta Sądowa
 GSiP – Gazeta Sądowa i Penitencjarna
 GSP – Prz. Orz. – Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa
 GSW – Gazeta Sądowa Warszawska
 Kw. Pr. Pub. – Kwartalnik Prawa Publicznego
 KZS – Krakowskie Zeszyty Sądowe
 M. Praw. – Monitor Prawniczy
 NP – Nowe Prawo
 OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
 OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa
 OSNPG – Orzecznictwo Sądu Najwyższego – zbiór Prokuratury Generalnej
 OSNwSK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
 OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich
 OSPiKA – Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
 OTK – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
 PiM – Prawo i Medycyna
 PiP – Państwo i Prawo
 PiZS – Praca i Zabezpieczenie Społeczne
 PPK – Przegląd Prawa Karnego
 Pr. Bank. – Prawo Bankowe
 Prob. Al. – Problemy Alkoholizmu
 Prob. Praw. – Problemy Praworządności
 Prok. i Pr. – Prokuratura i Prawo
 PS – Przegląd Sądowy
 PUG – Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
 RPEiS – Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
 SMO – Służba MO
 St. Praw. – Studia Prawnicze
 Sam. Teryt. – Samorząd Terytorialny
 WPP – Wojskowy Przegląd Prawniczy
 ZKA – Zagadnienia Karno-Administracyjne
 ZN – Zeszyty Naukowe (z oznaczeniem uniwersytetu)
 ZW – Zagadnienia Wykroczeń

3. Inne

- SA – sąd apelacyjny
 SN – Sąd Najwyższy

Literatura podstawowa

1. Podręczniki, skrypty

- Bojarski M., Giezek J., Świda Z., *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2004; wyd. 2, 2006; wyd. 5, 2012
- Bojarski M., Sienkiewicz Z., Świda Z., Siwik Z., *Prawo o wykroczeniach*, wyd. 2, Wrocław 1983
- Bojarski M., Świda Z., *Podstawy materialnego i procesowego prawa o wykroczeniach*, wyd. 4, Wrocław 2002; wyd. 5, 2008
- Bojarski M., Świda Z., *Zarys polskiego prawa o wykroczeniach*, Wrocław 1995
- Bojarski T., *Polskie prawo karne. Zarys części ogólnej*, wyd. 2, Warszawa 2005; wyd. 3, 2008; wyd. 4, 2012
- Bojarski T., *Polskie prawo wykroczeń. Zarys wykładu*, wyd. 2, Warszawa 2005; wyd. 3, 2009; wyd. 4, 2012
- Bryk J., Enerlich M., Kupiński R., Nowicka I., *Prawo wykroczeń*, Warszawa 1999
- Dąbrowski W.F., *Orzecznictwo karno-administracyjne w PRL*, Poznań 1967
- Gardocki L., *Prawo karne*, wyd. 12, Warszawa 2006; wyd. 14, 2008; wyd. 17, 2011
- Glaser S., *O mocy obowiązującej ustawy karnej pod względem czasu*, Lublin 1921
- Glaser S., *Polskie prawo karne w zarysie*, Kraków 1933
- Gostyński Z., *Prawo o wykroczeniach i prawo karne skarbowe w zarysie. Część I. Prawo o wykroczeniach*, Katowice 1982
- Grzegorzczak T., Gubiński A., *Prawo wykroczeń*, Warszawa 1995
- Grzegorzczak T., Olszewski M., *Prawo o wykroczeniach*, Łódź 1987
- Gubiński A., *Prawo wykroczeń*, wyd. 6, Warszawa 1989
- Jaroszyński M., Zimmermann M., Brzeziński W., *Polskie prawo administracyjne*, Warszawa 1956
- Konarska-Wrzošek V., Marek A., Oczkowski T., *Podstawy prawa karnego i prawa wykroczeń*, Toruń 2012
- Konarska-Wrzošek V., Oczkowski T., Skorupka J., *Prawo i postępowanie karne skarbowe*, Warszawa 2013
- Marek A., *Polskie prawo wykroczeń*, wyd. 3, Warszawa 1987
- Marek A., *Prawo karne*, wyd. 8, Warszawa 2007; wyd. 10, 2011
- Marek A., *Prawo wykroczeń*, wyd. 3, Warszawa 2002
- Marek A., *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, wyd. 5, Warszawa 2006; wyd. 6, 2008; wyd. 7, 2012
- Nieżgoda Z., *Prawo wykroczeń*, Przemyśl 2001
- Pohl L., *Prawo karne. Wykład części ogólnej*, Warszawa 2012
- Popławski H., *Zarys prawa o wykroczeniach*, Gdańsk 1974
- Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, red. T. Dukiet-Nagórska, Warszawa 2008; wyd. 3, 2012
- Rajkowski R., *Prawo karno-administracyjne Polski Ludowej*, Warszawa 1955
- Sadło-Nowak A., *Materialne prawo wykroczeń. Zagadnienia wybrane*, Szczytno 2010
- Taubenschlag G., *Polskie prawo karno-administracyjne*, Łódź 1924; 1934
- Warylewski J., *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2005; wyd. 3, 2007; wyd. 5, 2012
- Wróbel W., Zoll A., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010

2. Komentarze

- Bafia J., Egierska D., Śmietanka I., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 1980
- Bafia J., Mioduski K., Siewierski M., *Kodeks karny. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1987
- Bojarski T., Michalska-Warias A., Piórkowska-Flieger J., Szwarczyk M., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2007; wyd. 2, 2009; wyd. 3, 2011; wyd. 4, 2013
- Bojarski M., Radecki W., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z komentarzem*, Warszawa 1992
- Bojarski M., Radecki W., *Kodeks wykroczeń z komentarzem*, wyd. 3, Warszawa 1995
- Bojarski M., Radecki W., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2000; wyd. 3, 2005; wyd. 4, 2006; wyd. 5, 2010; wyd. 6, 2013
- Bojarski M., Radecki W., *Komentarz do pozakodeksowego prawa wykroczeń. Wybór*, wyd. 2, Wrocław 1991
- Bojarski M., Radecki W., *Pozakodeksowe przepisy o wykroczeniach z komentarzem*, Warszawa 1993
- Bojarski M., Radecki W., *Przewodnik po pozakodeksowym prawie wykroczeń*, Wrocław 1999
- Bojarski M., Radecki W., *Zmiany w kodeksie wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1999
- Budyn-Kulik M., Kozłowska-Kalisz P., Kulik M., Mozgawa M., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2007; wyd. 2, 2009
- Glaser S., Mogilnicki A., *Kodeks karny. Komentarz*, Kraków 1934
- Gostyński Z., *Postępowanie sądowe w sprawach o wykroczenia. Komentarz do rozdz. 54 k.p.k.*, Kraków 2000
- Grzegorzczak T., *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2009
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2002; wyd. 3, 2005
- Grzegorzczak T., *Nowela do prawa wykroczeń. Komentarz*, Kraków 1999
- Grzegorzczak T., Jankowski W., Zbrojewska M., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, LEX/el. 2010
- Grzegorzczak T., Jankowski W., Zbrojewska M., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2013
- Kasicki G., Wiśniewski A., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 1999
- Kasicki G., Wiśniewski A., *Kodeks wykroczeń. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz do noweli z sierpnia 1998 r.*, Warszawa 1999
- Kasicki G., Wiśniewski A., *Kodeks wykroczeń z komentarzem*, Warszawa 2002
- Kiełtyka A., Paśkiewicz J.K., Ważny A., Rogalski M., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, red. M. Rogalski, Warszawa 2009
- Kotowski W., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, wyd. 1, Kraków 2004; wyd. 2, 2007
- Kotowski W., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, LEX/el. 2009
- Kotowski W., *Kodeks drogowy w praktyce*, Warszawa 2009
- Kotowski W., *Uprawnienia mandatowe. Komentarz*, Warszawa 2011
- Kotowski W., Kurzępa B., *Wykroczenia pozakodeksowe. Komentarz*, wyd. 2, 2008
- Kurzępa B., *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2008
- Lewiński J., *Kodeks wykroczeń oraz ustawy szczególnie zawierające przepisy dotyczące wykroczeń*, Warszawa 1999
- Lewiński J., *Komentarz do kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia*, wyd. 3, Warszawa 2004; wyd. 4, 2005; wyd. 5, 2007; wyd. 6, 2009
- Makarewicz J., *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1938
- Makowski W., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 1937
- Marek A., *Wprowadzenie do Kodeksu wykroczeń, Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia*, Kraków 1999
- Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2006
- Peiper L., *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach*, wyd. 2, Kraków 1936
- Siewierski M., *Kodeks karny i prawo o wykroczeniach. Komentarz*, wyd. 8, Warszawa 1958; wyd. 9, 1965
- Siewierski M., Lewiński J., Leoński Z., Gościcki J., *Komentarz do kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz do ustawy o ustroju kolegiów*, wyd. 2, Warszawa 1979

- Skowron A., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Gdańsk 2006
Stefański R., *Wykroczenia drogowe. Komentarz*, Warszawa 2005
Wojciechowski J., Staniszewski T., *Kodeks wykroczeń. Komentarz. Orzecznictwo. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 1999

3. Monografie i inne prace

- Bojarski M., *Problemy kwalifikacji prawnej wykroczeń. Wybrane zagadnienia*, Wrocław 1992
Bojarski M., Radecki W., *Oceny prawne obszarów stycznych wykroczeń i przestępstw*, Wrocław 1989
Falandysz L., *Wykroczenia zakłócenia porządku publicznego*, Warszawa 1974
Jakubowska-Hara J., *Grzywna w prawie wykroczeń. Model ustawowy i praktyka*, Warszawa 2002
Rozwój polskiego prawa wykroczeń (zbiór prac poświęcony Profesorowi Arnoldowi Gubińskiemu), red. T. Bojarski, M. Mozgawa, J. Szumski, Lublin 1996
Sawicki J., *Ochrona porządku i spokoju publicznego w prawie o wykroczeniach*, Wrocław 2000
Skupiński J., *Model polskiego prawa o wykroczeniach*, Ossolineum 1974
Stachowiak S., *Przebieg rozprawy w kolegium do spraw wykroczeń*, Poznań 1998
Szumiło-Kulczycka D., *Prawo administracyjno-karne*, Kraków 2004
Szumski J., *Środki penalne w polskim prawie wykroczeń na tle doświadczeń praktyki*, Lublin 1995
Tendencje zmian prawa karnego i prawa o wykroczeniach w Polsce i Czechosłowacji, red. M. Bojarski, Wrocław 1992
Zimmermann M., *Artykuł 72 Konstytucji a dotychczasowe ustawodawstwo polskie*, Lwów 1930

Słowo wstępne

Komentarz do kodeksu wykroczeń stanowi opracowanie całości instytucji prawa wykroczeń objętych zakresem tego aktu prawnego. Odnosi się więc do rozwiązań części ogólnej i szczególnej. Część ogólna obejmuje pojęcie wykroczenia, zasady odpowiedzialności za wykroczenia oraz kary za nie przewidziane, a także reguły ich stosowania. Komentarz zawiera objaśnienia postanowień obydwu części. Opierają się one na dotychczasowym dorobku nauki prawa karnego oraz uwzględniają odpowiednio orzecznictwo sądowe w tym zakresie.

Kodeks wykroczeń z dnia 20 maja 1971 r. stanowi drugi dopiero akt prawny w dziedzinie materialnego prawa wykroczeń, po prawie o wykroczeniach z 1932 r. Kodeks ten był częściowo zmieniany, głównie w związku z wejściem w życie nowej kodyfikacji karnej 1 września 1998 r. Trzon jego rozwiązań pozostał jednak w wersji pierwotnej. Jest to dobry akt prawny. Chociaż instytucje części ogólnej wyraźnie wzorowano na kodeksie karnym z 1969 r., kodeks wykroczeń jest aktem prawnym samodzielnym. Przyjęta technika kształtowania rozwiązań prawnych polegająca na rezygnacji – inaczej niż w kodeksie karnym skarbowym – z odesłań do kodeksu karnego i preferująca formalnie samodzielne formułowanie tych postanowień jest udana. Zapewnia przejrzystość rozwiązań prawnych, co ma znaczenie nie tylko dla organów ścigania i sądów, lecz także przede wszystkim dla obywateli. Jasność zasad odpowiedzialności za czyny stanowiące wykroczenia wyraźnie góruje nad techniką odesłań do kodeksu karnego przyjętą w kodeksie karnym skarbowym, ale także w prawie o wykroczeniach z 1932 r. (art. 2 określał katalog przepisów kodeksu karnego z zakresu części ogólnej, które miały zastosowanie do wykroczeń). Rozwiązania w zakresie części ogólnej są bliskie rozwiązaniom kodeksu karnego. Wymagają jednak – co jest naturalne – odpowiednich objaśnień i tego zadania podjęli się Autorzy. Komentarze do poszczególnych postanowień kodeksu wykroczeń opierają się na szerokim dorobku prezentowanym w literaturze podstawowej i uzupełniającej. W ten sposób Komentarz, jak sądzimy, ma pewne wartości poznawcze, teoretyczne. Może być również przydatny dla przedstawicieli praktyki, a także dla osób studiujących prawo lub administrację. Został opracowany przez zespół aktualnych i byłych pracowników Katedry Prawa Karnego i Kryminologii UMCS. W ak-

tualizacji literatury i orzecznictwa sądowego uczestniczyły również, w pierwszych trzech wydaniach, dr K. Nazar-Gutowska, dr A. Nowosad oraz dr A. Sośnicka.

Uwagi do wydania drugiego

Nowe wydanie komentarza uwzględnia zmiany, które nastąpiły po ukazaniu się pierwszego wydania. Zmiany te dotyczą przede wszystkim przepisów różnych ustaw, z którymi łączą się poszczególne wykroczenia. Uwzględniają również stale wzbożaną literaturę w tym zakresie oraz orzecznictwo sądowe.

Lublin, kwiecień 2009

Autorzy

Uwagi do wydania trzeciego

Trzecie wydanie uwzględnia zmiany stanu prawnego, jakie nastąpiły od czasu ukazania się poprzedniego wydania Komentarza, w szczególności zmiany dotyczące przepisów części szczególnej. Wzbogacono oraz uaktualniono literaturę i orzecznictwo sądowe.

Lublin, marzec 2011

Autorzy

Uwagi do wydania czwartego

Wydanie czwarte zostało uzupełnione i poprawione. Obejmuje zmiany w zakresie stanu prawnego zaistniałe od czasu trzeciego wydania komentarza, a także zmiany w stanie literatury i orzecznictwa sądowego. Niektóre partie zostały wzbożone.

Lublin, maj 2013

Autorzy

Uwagi do wydania piątego

Obecne wydanie obejmuje konieczne uzupełnienia komentarzy do poszczególnych postanowień kodeksu, a także zmiany stanu prawnego, które nastąpiły po ukazaniu się wydania IV. Uwzględniono również w niezbędnym zakresie literaturę i orzecznictwo sądowe. Niektóre części komentarza zostały poszerzone. W aktualizacji źródeł prawa, orzecznictwa sądowego i literatury uczestniczył także mgr Dominik Firkowski.

Lublin, maj 2015

Autorzy

Uwagi wprowadzające

Literatura uzupełniająca: Przeworski J., *Ustawa karna austriacka o zbrodniach, występkach i przestępstwach*, Warszawa 1924; Śliwiński S., *Polskie prawo karne materialne*, Warszawa 1946; Taubenschlag G., *Polskie prawo karno-administracyjne*, Łódź 1930; Wolter W., *Prawo karne. Zarys wykładu systematycznego*, Warszawa 1947.

Prawo wykroczeń stanowi część szeroko rozumianego prawa karnego. Podkreślenie to jest celowe, ponieważ w polskim systemie prawa wykroczenie nie stanowi jakiegś postaci przestępstwa, lecz formalnie od 1932 r. jest usytuowane obok pojęcia przestępstwa. W związku z tym prawo wykroczeń tylko w sensie ogólniejszym można zaliczyć do prawa karnego. Wykroczenie nie tworzy też podstawy odpowiedzialności karnej w znaczeniu ścisłym, ta bowiem łączy się z przestępstwem, którym są zbrodnia i występki. Dlatego też odpowiedzialność za wykroczenie jest odpowiedzialnością karną *sensu largo*, a nie wprost karną. Wykroczenie nie pociąga za sobą konsekwencji związanych z przestępstwem, chociaż kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 482 z późn. zm.), tak jak kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.), charakteryzuje wykroczenie jako czyn społecznie szkodliwy (art. 1 § 1 k.w.). Są to sprawy podstawowe, gdy chodzi o relacje wykroczenia do przestępstwa i prawa wykroczeń do prawa karnego. Warto jednak przypomnieć, że chociaż polskie prawo karne z 1932 r. (kodeks karny i prawo o wykroczeniach) formalnie nie obejmowało pojęciem przestępstwa wykroczeń, lecz tylko zbrodnie i występki, to spór co do zakresu tego pojęcia całkowicie nie wygasł, dając znać niekiedy o sobie w orzeczeniach sądowych (co do tego sporu zob. M. Siewierski, *Kodeks karny...*, 1958, s. 23–480; J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 72). Przykładowo W. Makowski pisał, że jakkolwiek kodeks karny zna tylko dwa rodzaje przestępstw: zbrodnie i występki, to jednak prawo polskie, w jego całokształcie składające się nie tylko z kodeksu, lecz również z prawa o wykroczeniach, „zna podział przestępstw na trzy kategorie: zbrodnie, występki i wykroczenia” (W. Makowski, *Kodeks karny...*, s. 64). Był to przykład silnego przywiązania do tradycji trójpodziału przestępstw (system francuski). Zob. też w tej sprawie S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny...*, s. 54.

W różnych krajach bliskość prawa wykroczeń z prawem karnym lub systematyczne oddalenie od niego przedstawiają się różnie. W niektórych krajach europejskich

prawem wykroczeń zajmują się penaliści, w innych natomiast – administratywiści. Jest to kwestia wyboru w danym kraju odpowiedniego modelu, systemu prawa wykroczeń albo inaczej – koncepcji rozumienia wykroczenia i jego usytuowania w systemie prawnym. Warto może przypomnieć, że w XIX w. w Europie ukształtowały się trzy zasadnicze modele (systemy) orzekania w sprawach o wykroczenia:

- 1) francuski (sądowy),
- 2) austriacki (administracyjny),
- 3) pruski (mieszany).

Model francuski – sądowy – opierał się na założeniu, że wykroczenie (*contravention*) stanowi najniższą obok zbrodni i występku postać przestępstwa. Drugie założenie charakterystyczne dla tego modelu przyjmuje, że wszelkie karanie pochodzi od sądu (*nulla poena sine iudicio*). Założenia te były konsekwentnie realizowane. Jeżeli wykroczenie stanowi najniższą, ale jednak postać przestępstwa, to było rzeczą oczywistą dla porewolucyjnego systemu prawnego we Francji, że karanie sprawców wykroczeń należy do sądów. Nie wnikając w szczegóły rozwiązań procesowych, należy podkreślić, że nie tylko kodeks francuski z 1810 r., lecz także obecny kodeks z 1992 r. przyjęły koncepcję trójpodziału przestępstw na zbrodnie, występki i wykroczenia. W następstwie utrzymano orzecznictwo sądowe w tych sprawach.

W przeciwnym zupełnie kierunku poszło prawo austriackie (ustawa karna austriacka z 1852 r. o zbrodniach, występkach i przekroczeniach; część II o występkach i przekroczeniach: § 233 i n., § 240, określa łącznie rodzaje kar za występki i przekroczenia), w którym jako dominujący model przyjął się właśnie system administracyjny, z pominięciem grupy wykroczeń o wymiarze ogólnokryminalnym. Dominował punkt widzenia, że wykroczenia (*Übertretungen*) godzą w funkcjonowanie administracji i wobec tego administracja ma uprawnienia do reagowania na te czyny. Nie powstaje tu kwestia kary sprawiedliwej i wymiaru sprawiedliwości. Są to zadania dla organów administracji, w których działanie godzi wykroczenie.

W systemie pruskim – mieszanym – a później niemieckim przyjmowano wprawdzie, że wykroczenie (*Übertretung*) (kodeks karny Rzeszy Niemieckiej z 1871 r., § 1 ust. 3) należy do pojęcia przestępstwa tak jak w systemie francuskim, ale orzecznictwo w tym zakresie praktycznie przejęły organy administracji terenowej. Były to kompetencje zastępcze w miejsce uprawnień sądu, przy czym orzecznictwo administracyjne podlegało kontroli sądowej na żądanie.

Spośród tych modeli w postaci najmniej zmienionej pozostał model sądowy francuski, swoją moc zachował również model administracyjny – w Niemczech z elementem modelu mieszanego. To właśnie w prawie niemieckim, także w dawnej NRD, pojęcie *Übertretung* zastąpiono pojęciem *Ordnungswidrigkeit*. Ostatecznie w latach 70. z kodeksu niemieckiego usunięte zostały pozostałe wykroczenia i są one regulowane pod nazwą *Ordnungswidrigkeit* w odrębnej poświęconej im ustawie. Orzekanie należy do organów administracji z możliwością kontroli sądowej.

Możliwość kontroli sądowej nie we wszystkich krajach, które wzorzec austriacki przyjęły, występuje w pełnym zakresie (Czechy, Węgry, Rumunia, Bułgaria). Pewne więc wzorce przeniesione z XIX w. pozostały, lecz nie dotyczy to wszystkich krajów europejskich. Nie występuje taki wyraźny model prawa wykroczeń w Wielkiej Brytanii, gdzie w zasadzie drobne czyny zabronione mieszczą się w pojęciu przestępstwa małej wagi. W państwach byłego Związku Radzieckiego przyjął się w latach 80. ubiegłego wieku system komisji orzekających przy komitetach wykonawczych rad narodowych. Po drugiej wojnie światowej jedyny chyba w Europie nowy model orzekania w sprawach o wykroczenia został wprowadzony w Polsce – w ustawie z dnia 15 grudnia 1951 r. o orzecznictwie karno-administracyjnym (tekst pierwotny: Dz. U. Nr 66, poz. 454). Był to system kolegiów orzekających, nazwanych następnie kolegiami karno-administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 1966 r. Nr 39, poz. 233). Działały one przy prezydiach rad narodowych, a od 3 lipca 1990 r. funkcjonowały przy sądach rejonowych. Obok kolegiów powszechnych do początku lat 90. działały także kolegia przy wyspecjalizowanych organach administracji, tj. przy urzędach górniczych i morskich. W Polsce kolegia przy zmieniających się nieco nazwach funkcjonowały do 17 października 2001 r. Od tej daty orzekanie w sprawach o wykroczenia przejęły w całości wydziały grodzkie sądów rejonowych. Orzekają sądy, chociaż wykroczenia nadal nie mieszczą się w ogólnym pojęciu przestępstwa, pozostają obok niego jako pojęcie pokrewne. W tym punkcie zaznacza się wyraźna różnica w stosunku do tradycyjnego systemu romańskiego (francuskiego), który jest bardziej konsekwentny. Podkreślmy, że tam orzekają sądy dlatego, że wykroczenie zalicza się do pojęcia przestępstwa.

Polskie prawo wykroczeń, które dość zgodnie zaliczamy do szeroko rozumianego prawa karnego, przeszło jednak dość długą drogę rozwojową, obejmującą kilka etapów tego rozwoju. Tuż po odzyskaniu niepodległości, w lutym 1919 r., dekretem Naczelnika Państwa w przedmiocie przepisów tymczasowych o uprawnieniu komisarzy ludowych do wymierzania kar w drodze postępowania administracyjno-karnego (Dziennik Praw Państwa Polskiego Nr 14, poz. 154) wprowadzono w zakresie orzekania w sprawach o wykroczenia uprawnienia komisarzy ludowych (późniejszych starostów) na terenie powiatów. W ten sposób upowszechniono model administracyjny jako najbardziej sprawny w tamtych warunkach. Wzorując się na tytule ustawy karnej austriackiej z 1852 r., określano wykroczenie jako „przekroczenie” (zob. J. Przeworski, *Ustawa karna...*; G. Taubenschlag, *Polskie prawo...*, s. VI). Po uchwaleniu Konstytucji marcowej z 1921 r. (Dz. U. Nr 44, poz. 267 z późn. zm.) przyjęła się zasada (art. 72 i 98 Konstytucji z 1921 r.), że ukaranemu w trybie administracyjnym przysługuje w ramach kontroli droga sądowa. Orzekały więc powiatowe organy administracji, a w drugiej instancji – sądy powszechne. Trzeci etap rozwoju polskiego prawa wykroczeń przypada na lata 1928–1932. Z 1928 r. pochodzi bowiem pierwszy polski kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz. U. z 1950 r. Nr 40, poz. 364 z późn. zm.), a także rozporządzenie Prezydenta RP o postępo-

waniu karno-administracyjnym (Dz. U. Nr 38, poz. 365 z późn. zm.). W 1932 r. przyjęte zostało materialne prawo wykroczeń. Ukształtowany w tym czasie system postępowania w sprawie wykroczeń był bliski niemieckiemu modelowi mieszanemu. Jako zasadę przyjęto orzecznictwo sądów grodzkich w tych sprawach, lecz subsydiarnie orzekały organy administracji powiatowej, formalnie starostowie, a praktycznie – działający w ich imieniu referenci. Funkcjonowało także orzecznictwo organów administracji specjalnej. Uprawnienia organów administracyjnych miały charakter zastępczy, obejmowały wykroczenia zagrożone grzywną do 300 zł i aresztem do 3 miesięcy. Od tych orzeczeń przysługiwało żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego. Wskazuje się, że polskie prawo wykroczeń obejmowało wówczas trzy grupy wykroczeń:

- 1) wykroczenia określone w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 lipca 1932 r. – Prawo o wykroczeniach (Dz. U. Nr 60, poz. 572 z późn. zm.) (art. 1),
- 2) wykroczenia wskazane w art. 1 rozporządzenia o postępowaniu karno-administracyjnym z 1928 r.,
- 3) wykroczenia wskazane w art. 13 przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach (Dz. U. z 1932 r. Nr 60, poz. 573 z późn. zm.). Trzeba bowiem uwzględnić, że nie wszystkie przepisy dawne zostały uchylone wraz z wejściem w życie prawa o wykroczeniach, a w związku z tym niektóre wykroczenia były zagrożone karą wyższą niż ta, którą przewidywał art. 1 pr. wyk. (zob. bliżej S. Śliwiński, *Polskie prawo...*, s. 80–81; W. Wolter, *Prawo karne...*, s. 76 i n.).

Po wojnie system ten został zastąpiony wymienioną już ustawą o orzecznictwie karno-administracyjnym z 15 grudnia 1951 r. Przyjęty i funkcjonujący od 1952 r. system kolegiów, nazwanych później kolegiami karno-administracyjnymi, funkcjonował przy prezydiach rad narodowych, chociaż same kolegia nie były organami administracji. System ten także przeszedł kilka etapów zmian, m.in. w 1958 r. i w 1966 r. (głównie w zakresie prawa materialnego – zmiany te wprowadziła m.in. ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o przekazaniu niektórych drobnych przestępstw jako wykroczeń do orzecznictwa karno-administracyjnego, Dz. U. Nr 23, poz. 149). Istotne zmiany nastąpiły także w 1971 r. w związku z nową kodyfikacją prawa wykroczeń. W dniu 20 maja 1971 r. uchwalony został kodeks wykroczeń – jako drugi w Polsce akt prawa materialnego wykroczeń po prawie o wykroczeniach z 1932 r. – a także kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848 z późn. zm.) oraz ustawa o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń (Dz. U. Nr 12, poz. 118 z późn. zm.). Zaprzesztao wówczas używania nazw „prawo karno-administracyjne” i „kolegia karno-administracyjne”. Od tego czasu posługujemy się określeniami „prawo wykroczeń” i „kolegia do spraw wykroczeń”. Po reformie administracji kolegia te funkcjonowały przy nowo wprowadzonych organach administracji terenowej w miejsce dotychczasowo-

wych prezydiów rad narodowych (naczelnik gminy, urzędu miejsko-gminnego, prezydent miasta). Funkcjonował dwuinstancyjny system kolegiów. Kontrola sądowa była możliwa na żądanie (art. 86 k.p.w. z 1971 r.) w razie ukarania sprawcy czynu karą aresztu lub ograniczenia wolności.

Dalszy, szczególnie istotny etap rozwoju polskiego prawa wykroczeń łączy się z ustawą z dnia 8 czerwca 1990 r. o zmianie ustaw: kodeks postępowania karnego, kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń i kodeks pracy (Dz. U. Nr 43, poz. 251). Reforma ta weszła w życie 3 lipca 1990 r. Wśród istotnych zmian należy w tym miejscu wskazać przede wszystkim na zmianę w usytuowaniu kolegiów. Kolegia od tego czasu działały przy sądach rejonowych, nadzór bezpośredni nad nimi przejęli prezesi sądów rejonowych, a nadzór zwierzchni – Minister Sprawiedliwości w miejsce Ministra Spraw Wewnętrznych. Inne zmiany systemowe również były ważne, a szczególnie to, że żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego (zmieniony art. 86 k.p.w. z 1971 r.) objęło wszystkie orzeczenia kolegiów – także te, w których orzeczono karę grzywny. Było to szczególnie istotne, ponieważ kara grzywny odgrywa w prawie wykroczeń rolę zasadniczą (ponad 90% orzeczonych kar).

Obecnie obowiązuje kodeks wykroczeń z dnia 20 maja 1971 r. oraz – gdy chodzi o przepisy procesowe – kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia z dnia 24 sierpnia 2001 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 395 z późn. zm.). Kodeks wykroczeń stanowi regulację samodzielną, pełną w tym znaczeniu, że zawiera część ogólną i część szczególną. Część ogólna kodeksu reguluje zasady odpowiedzialności za wykroczenia, kary za nie przewidziane oraz zasady ich orzekania. Część szczególna obejmuje 12 grup (rozdziałów) wykroczeń. Obecnie regulacje kodeksowe są w istotnej mierze wzbogacone przepisami wielu ustaw regulujących różne dziedziny życia społecznego. W interesujących i dokładnych obliczeniach W. Radecki i M. Bojarski wskazują na 15 grup wykroczeń dających się wydzielić na podstawie innych ustaw niż kodeks wykroczeń. Są to:

- 1) wykroczenia przeciwko porządkowi publicznemu;
- 2) wykroczenia w zakresie działalności kontrolnej i inspekcyjnej;
- 3) wykroczenia w dziedzinie wyborów, referendów i działalności partii politycznych;
- 4) wykroczenia w dziedzinie obronności;
- 5) wykroczenia przeciwko znakom i symbolom;
- 6) wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia;
- 7) wykroczenia przeciwko zdrowiu oraz w zakresie organizacji usług zdrowotnych;
- 8) wykroczenia przeciwko środowisku;
- 9) wykroczenia w stanach nadzwyczajnych;
- 10) wykroczenia w zakresie komunikacji i przewozów;
- 11) wykroczenia geologiczne, górnicze, budowlane, geodezyjne i kartograficzne;
- 12) wykroczenia w gospodarce i ochronie konsumentów;
- 13) wykroczenia w rolnictwie;

- 14) wykroczenia w dziedzinie pracy i ubezpieczeń społecznych;
- 15) wykroczenia w dziedzinie kultury.

Wykroczenia te są zawarte w 140 aktach prawnych (137 ustaw, 3 dekrety – zob. M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz...*, 2010, s. 48 i n.). W. Kotowski, B. Kurzępa wskazują, że wykroczenia znajdują się w 146 ustawach szczególnych (W. Kotowski, B. Kurzępa, *Wykroczenia pozakodeksowe...*, 2008, s. 13–14).

Od wielu lat są prowadzone prace nad projektem nowego prawa wykroczeń. Prace te były realizowane w latach 90. ubiegłego wieku (projekt nowego kodeksu wykroczeń z 1996 r.) i także na początku obecnego stulecia (projekt kodeksu wykroczeń z 2002 r.).

Uwagi powyższe, dotyczące źródeł prawa wykroczeń oraz modelu rozpatrywania spraw wykroczeniowych, nie odnoszą się do wykroczeń skarbowych. Prawo karne skarbowe dzieli swoje czyny zabronione na przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe określone wraz z przestępstwami w kodeksie karnym skarbowym z dnia 10 września 1999 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.).

Obok wykroczeń (powszechnych) ukształtowała się w przepisach o charakterze administracyjnoprawnym regulujących różne dziedziny życia społecznego kategoria czynów, które formalnie nie są wykroczeniami, chociaż są do nich zbliżone. Mają charakter bardziej deliktów administracyjnych – tak te naruszenia norm prawnych zostały ukształtowane. Grożą za nie kary pieniężne. W związku z tymi czynami – niebędącymi wykroczeniami, ale podlegającymi pieniężnym karom administracyjnym stosowanym przez organy administracyjne różnego rzędu – upowszechnia się pojęcie prawa administracyjno-karnego (zob. D. Szumiło-Kulczycka, *Prawo administracyjno-karne...*). Zastrzeżenia wywołuje fakt, że są to administracyjne formy karania, niepodlegające sądom tak jak wykroczenia. Ponadto takich naruszeń prawa, którym odmawia się statusu nie tylko przestępstwa, lecz także wykroczenia, raczej przybywa. Można podać przykład z ostatnich lat, wskazując na ustawę z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2011 r. Nr 5, poz. 13 z późn. zm.). Artykuły 62–65 tej ustawy przewidują kary pieniężne w wysokości nawet do 10 000 zł za dokonanie czynów określonych w tych przepisach. Ten rodzaj sankcji (kara pieniężna) występuje też w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1414 z późn. zm.) – np. art. 95a. To tylko przykłady. Przepisy te są liczne, w wymienionej pracy D. Szumiło-Kulczycka wskazała (s. 29), że w 2004 r. przepisy określające kary pieniężne znajdowały się w 40 aktach prawnych. Szczegółową analizę procesu przekształcania wykroczeń w delikty administracyjne przedstawia W. Radecki (M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz...*, 2010, s. 20 i n., s. 30 i n.). Obok możliwych argumentów przemawiających za takimi przemianami wyraźnie są widoczne

również wadliwości tego procesu, m.in. brak kontroli sądów powszechnych czy odstępstwa od reguł ogólnych prawa karnego (zob. W. Radecki (w:) M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz...*, 2010, s. 33–35; W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo...*, s. 29).

Ustawa

z dnia 20 maja 1971 r.

Kodeks wykroczeń

(tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 482; zm.: Dz. U. z 2013 r. poz. 829, poz. 1247, poz. 1446, poz. 1567; z 2014 r. poz. 498, poz. 659, poz. 827, poz. 915; z 2015 r. poz. 396, poz. 541)

CZĘŚĆ OGÓLNA

ROZDZIAŁ I

Zasady odpowiedzialności

Literatura uzupełniająca: Andrejew I., *Przyczynek do zagadnienia trójpodziału przestępstw*, PiP 1955, z. 12; Andrejew I., Świda W., Wolter W., *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973; Bafia J., *Jeszcze o czynach przepołowionych, artykuł polemiczny*, ZW 1988, nr 6; tegoż, *Kodyfikacja prawa o wykroczeniach*, PiP 1971, z. 10; Bielak U., *Cudzoziemiec przed kolegium*, ZW 1978, nr 6; Błachnio-Parzych A., *Pozorny zbieg znamion przestępstwa i wykroczenia a zasada ne bis in idem w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Palestra” 2008, nr 9–10; Błaszczuk M., *Nowe przepisy karne ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji*, cz. 2, M. Praw. 2003, nr 24, poz. 1125; Bojańczyk A., *Ustawodawca zastawia niebezpieczne pułapki*, „Rzeczpospolita” 2006, nr 215; Bojarski M., *glosa do wyroku SN z dnia 4 lutego 2002 r.*, V KKN 389/01, OSP 2002, z. 12, poz. 166; tegoż, *Kolegia do spraw wykroczeń i opinie ich członków*, ZW 1989, nr 6; tegoż, *Nowelizacja kodeksu wykroczeń*, M. Praw. 1998, nr 11, poz. 415; tegoż, *Problemy kodyfikacji prawa wykroczeń*, Warszawa 1992; tegoż, *Usiłowanie dokonania wykroczenia z art. 43 ust. 3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*, ZW 1985, nr 1; tegoż, *W sprawie społecznego niebezpieczeństwa wykroczeń*, ZW 1986, nr 3; tegoż, *Z problematyki pogranicza wykroczeń i przestępstw uwagi de lege ferenda*, ZW 1988, nr 3; tegoż, *Kierunki zmian w zasadach odpowiedzialności w projekcie kodeksu wykroczeń (w: Wybrane zagadnienia reformy prawa karnego*, red. Z. Sienkiewicz, Wrocław 1997; tegoż, *Problemy pogranicza prawa o wykroczeniach i prawa karnego (w: Problemy współczesnego prawa wykroczeń*, Wrocław 1989; tegoż, *Wybrane problemy nowej regulacji w prawie o wykroczeniach (w: Nowa kodyfikacja prawa karnego*, t. 1, red. L. Bogunia, Wrocław 1997; tegoż, *Zasady odpowiedzialności za wykroczenia (w: Wybrane zagadnienia materialnego i procesowego prawa wykroczeń*, ZW 1986, nr 4–5 (wkładka); Bojarski M., Gubiński A., Radecki W., Stachowiak S., *Wybrane zagadnienia materialnego i procesowego prawa o wykroczeniach*, ZW 1986, nr 4–5 (wkładka); Bojarski T., *Ewolucja polskiego systemu prawa wykro-*

czeń na tle rozwiązań europejskich, An. UMCS 1993, vol. XL, 3; tegoż, *Typizacja przestępstw i zasada nullum crimen sine lege (Wybrane zagadnienia)*, An. UMCS 1977, vol. XXIV, 8; tegoż, *Ewolucja polskiego systemu prawa wykroczeń (w:) Rozwój polskiego prawa wykroczeń*, red. T. Bojarski, M. Mozgawa, J. Szumski, Lublin 1996; tegoż, *Kilka uwag w kwestii zbiegu przestępstw i zbiegu przepisów (w:) Hominum causa omne ius constitutum est. Księga jubileuszowa ku czci Profesora Alicji Grześkowiak*, red. A. Dębiński, M. Gałązka, R.D. Hałas, K. Wiak, Lublin 2006; tegoż, *Przestępstwo a wykroczenie (w:) Problemy ewolucji prawa karnego*, Lublin 1990; tegoż, *Spółeczna szkodliwość czynu i wina w projekcie kodeksu karnego (w:) Księga pamiątkowa Profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993; tegoż, *Z problematyki stanów konieczności w polskim prawie karnym (w:) Księga pamiątkowa ku czci Prof. A. Wąska*, red. L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Hołda, Lublin 2005; tegoż, *Zmiany dostosowawcze prawa wykroczeń do nowych kodeksów karnych (w:) Rozważania o prawie karnym. Księga pamiątkowa Aleksandra Ratajczaka*, red. A.J. Szwarz, Poznań 1999; **Bojarski T., Mozgawa M., Szumski J.** (red.), *Rozwój polskiego prawa wykroczeń*, Lublin 1996; **Buchała K.**, glosa do wyroku SN z dnia 27 maja 1997 r., V KKN 268/96, OSP 1998, z. 3, poz. 67; **Cieślak M.**, *Polskie prawo karne*, Warszawa 1995; **Cieślak M., Spett K., Szymusik A., Wolter W.**, *Psychiatria w procesie karnym*, Warszawa 1991; **Dąbrowski W.F.**, *Zagadnienia ogólne orzecznictwa karno-administracyjnego w PRL*, Poznań 1970; **Dąbrowski W.F., Lewiński J.**, *W sprawie projektu prawa o orzecznictwie karno-administracyjnym (Postulaty pod adresem Komisji Kodyfikacyjnej)*, ZKA 1967, nr 6; **Egierska D., Smereczański J.**, *Projekt prawa o wykroczeniach*, NP 1967, nr 4; **Falandysz L.**, *Sprawozdanie z sesji INP PAN poświęconej kodyfikacji prawa karno-administracyjnego*, PiP 1971, z. 2; **Filipek J.**, *Sprawa uprawnień organów administracji do wydawania przepisów karno-administracyjnych*, PiP 1965, z. 11; **Flemming M.**, *Nowe ustawodawstwo w sprawach wykroczeń (kilka uwag)*, WPP 1972, nr 2; **Florek T., Zoll A.**, *Z problematyki pogranicza przestępstw i wykroczeń*, NP 1974, nr 3; *Formy stadialne i postacie zjawiskowe popełnienia przestępstwa*, red. J. Majewski, Toruń 2007; **Gardocki L.**, glosa do uchwały SN z dnia 5 kwietnia 1973 r. (dot. pojęcia odpowiedzialności karnej), OSPiKA 1973, z. 10, poz. 199; tegoż, *Zasada nullum crimen sine lege a akty normatywne organów administracji*, PiP 1969, z. 3; tegoż, *Zasada nullum crimen sine lege we współczesnym prawie karnym (w:) Hominum causa omne ius constitutum est. Księga jubileuszowa ku czci Profesora Alicji Grześkowiak*, red. A. Dębiński, M. Gałązka, R.D. Hałas, K. Wiak, Lublin 2006; **Gęsikowski P.**, glosa do wyroku SN z dnia 16 lipca 2009, V KK 138/09 (dot. depenalizacji w prawie wykroczeń), OSP 2010, z. 10; **Gierowski J.K., Paprzycki L.K.**, *Niepoczytalność i psychiatryczne środki zabezpieczające. Zagadnienia prawnomaterialne, procesowe, psychiatryczne i psychologiczne*, Warszawa 2013; **Giezek J.**, *Świadomość sprawcy czynu zabronionego*, Warszawa 2013; **Gostyński Z.**, *Problem wykroczeń przekształconych z występów w perspektywie reformy ustawodawstwa karnego*, PPK 1990, nr 2; **Góral R.**, *Obrona konieczna w praktyce*, Warszawa 2011; **Górniok O.**, *Problematyka alkoholu w projekcie prawa o wykroczeniach*, PiP 1970, z. 10; **Gruszecki K.**, *Przestępstwa i wykroczenia w znowelizowanej ustawie o rybactwie śródlądowym*, PS 1997, nr 3; **Grzegorzczak T.**, *Nowela do prawa wykroczeń. Komentarz*, Kraków 1999; tegoż, *O systemie organów orzekających w sprawach o wykroczenia de lege lata i de lege ferenda (w:) Rozwój polskiego prawa wykroczeń*, red. T. Bojarski, M. Mozgawa, J. Szumski, Lublin 1996; **Gubała W.**, *Czynniki wpływające na wynik pomiaru alkoholu w wydychanym powietrzu*, „Paragraf na Drodze” 2001, nr 6; **Gubiński A.**, *Alkohol a odpowiedzialność za wykroczenia*, ZW 1973, nr 1; tegoż, *Część ogólna kodeksu wykroczeń. Założenia i propozycje*, ZW 1990, nr 2–3; tegoż, *Formy i postacie winy w kodeksie wykroczeń*, ZW 1977, nr 3; tegoż, *Niektóre zagadnienia dotyczące ujęcia odpowiedzialności za wykroczenie w europejskich państwach socjalistycznych*, ZW 1988, nr 1; tegoż, *Niepoczytalność, poczytalność ograniczona*, ZW 1989, nr 3; tegoż, *O właściwy zakres przedmiotowy prawa o wykroczeniach*, ZW 1981, nr 3; tegoż, *Odpowiedzialność za usiłowanie dokonania wykroczenia*, ZW 1976, nr 3; tegoż, *Okoliczności wyłączające winę (nieletniość i błąd)*, ZW 1977, nr 1; tegoż, *Okoliczności wyłączające winę*, ZW 1976, nr 6; tegoż, *Podmiotowa strona wykroczenia*, ZW 1977, nr 45; tegoż, *Prawnik odpowiada (dot. art. 17 k.w.)*, ZW 1980, nr 45; tegoż, *Prawnik odpowiada (dot. art. 17 k.w.)*, ZW 1981, nr 3; tegoż, *Prawnik odpowiada (dot. art. 87 KW a stan wyższej konieczności lub obrona konieczna)*, ZW 1972, nr 6; tegoż, *Prawnik odpowiada (dot. działania na polecenie i pomocnictwa)*, ZW 1980, nr 2; tegoż, *Prawo o wykroczeniach w trzydziestolecu kolegów do spraw wykroczeń*, ZW 1982, nr 3; tegoż, *Przedmiotowe znamiona wykroczenia I (Zachowanie się sprawcy, okoliczności czynu)*, ZW 1977, nr 6; tegoż, *Przedmiotowe znamiona wykroczenia II (Skutek, związek przyczynowy)*, ZW 1978, nr 1; tegoż, *Stany konieczności*, ZW 1976, nr 4–5; tegoż, *W kwestii rozgraniczenia niektórych*

kategorii wykroczeń i przestępstw, PiP 1972, z. 2; tegoż, W kwestii ustawy względniejszej dla sprawcy, ZW 1973, nr 2; tegoż, Wielość czynów a jedność wykroczenia, ZW 1977, nr 2; tegoż, Wykroczenie ciągle i trwałe, ZKA 1962, nr 5; tegoż, Wyłączenie bezprawności czynu karnego, Warszawa 1961; tegoż, Z prac zespołu do spraw ujednoczenia rozwiązań prawa karnego i prawa o wykroczeniach, cz. 1, ZW 1990, nr 1; cz. 2, ZW 1990, nr 2–3; tegoż, Zasady odpowiedzialności a reforma prawa o wykroczeniach, ZW 1989, nr 3; tegoż, Zasady odpowiedzialności w prawie o wykroczeniach, ZW 1980, nr 45; tegoż, Zasady odpowiedzialności za wykroczenie (postacie popełnienia wykroczenia), ZW 1976, nr 2; tegoż, Zjawiskowe postacie wykroczenia, ZW 1972, nr 4–5; tegoż, Projekt kodeksu wykroczeń – wprowadzone zmiany, stosunek do zasad kodeksu karnego (w:) *Rozwój polskiego prawa wykroczeń*, red. T. Bojarski, M. Mozgawa, J. Szumski, Lublin 1996; tegoż, *Reforma prawa wykroczeń na tle projektu kodeksu karnego (w:) Rozważania o reformie i ustroju*, „Biuletyn Lubelskiego Towarzystwa Naukowego” 1991–1992, vol. XXXIII, nr 1–2; **Guś J.**, *Usprawiedliwiona nieświadomość zagrożenia karą jako okoliczność wyłączająca odpowiedzialność za wykroczenia*, PS 2005, nr 5; **Guś J.**, **Sykuna S.**, *Usprawiedliwiona nieświadomość zagrożenia karą jako okoliczność wyłączająca odpowiedzialność za wykroczenie*, PS 2005, nr 5; **Hochberg L.**, *Kodyfikacja przepisów o wykroczeniach*, PiP 1961, z. 9; **Huminiak T.**, *Jeszcze o pojęciu środka działającego podobnie do alkoholu*, „Paragraf na Drodze” 2004, nr 7; tegoż, *Jeszcze o pojęciu środka odurzającego i stanu „po użyciu środka odurzającego działającego podobnie do alkoholu u kierującego pojazdem”*, „Paragraf na Drodze” 2004, nr 3; **Iserzon E.**, *Uwagi do projektów materialnego i formalnego prawa o wykroczeniach*, PiP 1970, z. 8–9; **Jakubowska-Hara J.**, *Ewolucja modelu kontroli sądowej w sprawach o wykroczenia*, PPK 1999, nr 19; tejże, *Postępowanie w sprawach o wykroczenia a międzynarodowe standardy (w:) Standardy praw człowieka a polskie prawo karne*, red. J. Skupiński, Warszawa 1995; **Janowski M.**, **Nawrocki M.**, **Rabiega R.**, **Wrześniowski M.**, *Wykroczenie jako element tak zwanego przestępstwa ciągłego (w:) Profesor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacje*, red. W. Cieślak, S. Steinborn, Warszawa 2013; **Kalitowski M.**, *Usiłowanie, podżeganie oraz pomocnictwo w projekcie prawa o wykroczeniach z 1970 r.*, ZN UŚI 1971, nr 2; **Kawczyński A.**, *glosa do wyroku SN z dnia 27 maja 1997 r.*, V KKN 268/96, Prok. i Pr. 1998, nr 5; **Kocel-Krekora Z.**, *Kierunki rozwoju polskiego prawa wykroczeń*, ZW 1987, nr 2, 3, 4, 5; **Kubicki L.**, *Projekt prawa o wykroczeniach*, PiP 1961, z. 10; **Kudrelek J.**, *Wykroczenia będące czynami przepolowanymi w ujęciu kryminologicznym*, Szczytno 2010; **Kulczycki M.**, **Zduńczyk J.**, *O nowym kodeksie wykroczeń*, Warszawa 1972; **Lachowski J.**, *Stan wyższej konieczności w polskim prawie karnym*, Warszawa 2005; **Lernell L.**, *Określenie wykroczenia w projekcie prawa o wykroczeniach*, ZKA 1961, nr 2; **Lewiński J.**, *Czy z art. 9 § 2 k.w. wynika obowiązek łącznego rozpoznawania kilku spraw obwinionej?*, ZW 1976, nr 4–5; **Lazarow K.**, *Kodyfikacyjne zapczęnieje bołgarskiego zakona ob administratiwnymi naruszenijach i uzyskanijach (w:) Materiały międzynarodowej konferencji „Problemy współczesnego prawa wykroczeń”*, Wrocław 1986; **Majewski J.**, *Okoliczności wyłączające bezprawność czynu a znamiona subiektywne*, Warszawa 2013; **Makarewicz J.**, *Powrotna fala (projekt ustawy o wykroczeniach)*, RPEiS 1930, z. 4; **Marcinkowski W.**, *Idealny zbieg przestępstwa z art. 178 k.k. z niektórymi wykroczeniami drogowymi*, „Paragraf na Drodze” 2003, nr 10; tegoż, *Materialnoprawna i procesowa problematyka idealnego zbiegu przestępstwa z wykroczeniem*, WPP 2003, nr 3; tegoż, *Wybrane zagadnienia dotyczące postępowania w sprawie o wykroczenie popełnione przez żołnierza*, WPP 1998, nr 3–4; tegoż, *Zagadnienie wyboru pomiędzy dogmatyczną a pragmatyczną interpretacją przepisu art. 9 § 1 k.w. w wojskowej procedurze wykroczeniowej*, WPP 2000, nr 2; tegoż, *Granice pomiędzy przestępstwem z art. 363 § 1 k.p.k. a niektórymi typami wykroczeń*, WPP 2011, nr 1; tegoż, *Zasada eliminacji w prawie wykroczeń*, WPP 2008, nr 3; tegoż, *Zbieg przestępstw i wykroczeń drogowych*, WPP 2004, nr 1; **Ma-rek A.**, *glosa do uchwały SN z dnia 23 listopada 1972 r.*, NP 1973, nr 5; tegoż, *Istota i zasady odpowiedzialności karnej za wykroczenie na tle ustawy o przekazaniu niektórych drobnych przestępstw do orzecznictwa karno-administracyjnego*, „Palestra” 1967, nr 5; tegoż, *Kierunki postulowanych zmian prawa wykroczeń*, PiP 1987, z. 2; tegoż, *Materialna definicja wykroczenia*, ZN UMK, Prawo X, Toruń 1971; tegoż, *Obrona konieczna w prawie karnym na tle teorii i orzecznictwa Sądu Najwyższego*, Warszawa 2008; tegoż, *Odpowiedzialność karna za spowodowanie lekkich uszkodzeń ciała przez sprawcę wypadku w komunikacji*, Prok. i Pr.-wkł. 1999, nr 3; tegoż, *Regulacje prawne dotyczące drobnych czynów karalnych (wykroczeń) w państwach Europy Zachodniej i Stanach Zjednoczonych Ameryki*, ZW 1988, nr 6; tegoż, *Zbieg przestępstw i wykroczeń*, NP 1970, nr 9; tegoż, *Czynny współkarane na tle prawnej jedności przestępstwa (w:) Zbieg przepisów oraz zbieg przestępstw w polskim prawie karnym*,

W *Komentarzu* szczegółowo przedstawiono rozwiązania prawne z zakresu polskiego prawa wykroczeń, m.in. zasady odpowiedzialności za wykroczenia, przewidziane za nie kary, reguły ich orzekania. Dokonano także ich porównania z odpowiednimi zasadami przyjętymi w kodeksie karnym. Zaprezentowano również charakterystykę wykroczeń zawartych w części szczególnej kodeksu wykroczeń.

W publikacji omówiono najnowsze zmiany do kodeksu wykroczeń, w tym:

- wprowadzone ustawą z 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw i ustawą z 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, które dotyczą m.in. problematyki przekształcenia przestępstwa w wykroczenie, zmian w zakresie wykroczeń przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, a także wykroczeń drogowych oraz przeciwko interesom konsumentów,
- odnoszące się do orzekania kary grzywny za prowadzenie zbiórki publicznej bez zgłoszenia na internetowym portalu zbiorów publicznych oraz
- dotyczące odpowiedzialności za niedopełnienie obowiązku oceny zdolności kredytowej.

Analiza przepisów kodeksu wykroczeń uwzględnia dotychczasowy dorobek nauki i judykatury w dziedzinie prawa wykroczeń. Rozważania obejmują uaktualnione orzecznictwo sądowe oraz najnowszą literaturę ważną dla omawianych instytucji, ułatwiając Czytelnikowi poznawanie prezentowanych rozwiązań prawnych.

Komentarz przeznaczony jest dla sędziów, prokuratorów, adwokatów, kuratorów sądowych, Policji, funkcjonariuszy straży gminnych (miejskich), a także dla aplikantów.

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

ISBN 978-83-264-8226-7

9 788326 482267

9788326482267 W05P01

Cena 249 zł
(w tym 5% VAT)